17.3.2022 Dnro 139/D.a.2/2022

Perustuslakivaliokunta

Saamelaiskäräjien asiantuntijalausunto perustuslakivaliokunnalle kertomuksesta kielilainsäädännön soveltamisesta

Viite: Perustuslakivaliokunta perjantai 18.03.2022 klo 09.30 / K 21/2021 vp / Asiantuntijapyyntö
Asia: K 21/2021 vp Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2021

Saamelaiskäräjät kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunnon koskien hallituksen kertomusta kielilainsäädännön soveltamisesta. Kertomus annetaan eduskunnalle kerran vaalikaudessa, neljän vuoden välein. Tavoitteena on antaa selvitys siitä, miten kieliä koskeva lainsäädäntö on kehittynyt ja miten kielelliset oikeudet ovat toteutuneet edellisen kertomuksen antamisen jälkeen. Edellinen kertomus on annettu vuonna 2017. Vuoden 2021 kertomuksessa tarkastellaan erityisesti kolmea aihepiiriä, poliisia, pelastustoimea ja hätäkeskustoimintaa sekä opetusta ja digitalisaatiota ja myös Saamelaiskäräjät keskittyy näiden aihealueiden toteutumisen arviointiin.

Saamen kielilainsäädännön soveltaminen pelastustoiminen, hätäkeskuksen ja poliisin toiminnassa

Saamelaiskäräjien käsityksen mukaan keskeinen epäkohta saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumisessa on edelleen se, että viranomaiset, kuten poliisi, pelastuslaitos tai hätäkeskus eivät yleisesti ottaen tarjoa oma-aloitteisesti palveluja asiakkailleen saamen kielellä, vaan asiakkaat joutuvat vaatimaan saamenkielistä palvelua. Tällöin asiointi saamen kielillä viranomaisissa ei useinkaan ole luontevaa, minkä vuoksi saamelaiset tuntevat asioinnin omalla kielellään hankalaksi. Valtioneuvoston kertomuksen kielilainsäädännön soveltamisesta vuonna 2021 perusteella ongelman ratkaisemiseksi ei olla suoritettu merkittäviä toimenpiteitä eikä ohjattu lisäresursseja. Valtioneuvoston kertomuksen perusteella tähän ongelmaan ei siis olla pystytty puuttumaan.

Saamelaiskäräjät pyytää perustuslakivaliokuntaa kiinnittämään vakavasti huomioita kielikertomuksen tietoon, että noin 60 prosenttia Saamebarometri-selvityksen (2020) saamelaisista vastaajista ei tiedä, ovatko poliisin palvelut saatavilla heidän puhumallaan saamen kielellä. Saamelaiskäräjien tietojen mukaan Suomessa työskentelee ainoastaan 2–3 pohjoissaamenkielistä poliisia ja tämä on aivan liian vähän tarjoamaan laajasti saamenkielisiä palveluita. Tilanteen parantamiseksi Saamelaiskäräjät esittää, että näiden viranomaisten on varattava budjetistaan varoja tukeakseen henkilöstönsä saamen kielen opiskelua. Saamelaisten kotiseutualueen kunnilla on mahdollisuus myöntää työntekijöille palkallista virkavapautta vuodeksi saamen kielen opiskelua varten saamen kielilain 31 §:n mukaisen avustuksen turvin. Valtiollisilla viranomaisilla ei ole mahdollisuutta hakea tähän erillistä avustusta, ja siksi näiden tulee omassa talousraameissa varata tähän tehtävään varat. Yhden vuoden saamen kielen kielikoulutus on osoittautunut tehokkaaksi tavaksi saavuttaa saamen kielen taito. Työnantajan tulee myös muilla tukitoimilla tukea saamen kielen käyttöä työkielenä.

Saamelaiskulttuurikeskus Sajos Tel. +358 (0)10 839 3100
FIN-99870 Inari
www.samediggi.fi etunimi.sukunimi@samediggi.fi

Kielikertomuksessa käsitellään suomen- ja ruotsinkielistä poliisikoulutusta. Saamenkielistä poliisikoulutusta ei ole olemassa, eikä Saamelaiskäräjien tiedossa ole myöskään se voiko osana poliisikoulunopintoja suorittaa saamen kielen opinnot. Saamelaiskäräjät on esittänyt, että poliisikoulutukseen tulisi saamenkielisyyskiintiö ja koulutuksessa mahdollistettaisiin saamen kielen opinnot. Saamelaiskäräjät esittää myös, että aloitetaan yhteispohjoismaisen saamelaisen poliisikoulutuksen suunnittelu yhdessä Norjassa toimivan Saamelaisen korkeakoulun kanssa ja toimet koulutuksen toteutumisen rajaesteiden poistamiseksi. Tätä perustellaan sillä, että koulutukseen tulisi saada myös saamelaiskulttuuriin sovitettua opetusta.

Hätäkeskuksen hallinnollisten muutosten takia hätäkeskustoiminta on siirtynyt pois saamen kielilain soveltamislaista. Lakimuutoksen myötä on tapahtunut heikennys saamenlaisten kielellisiin oikeuksiin. Hätäkeskus käsittelee saamenkielistä kuin muutakin vieraskielistä puhelua ja tarvittaessa yritetään löytää jotain tulkkausapua, mikäli ilmoittaja ei kykene asioimaan suomen tai ruotsin kielellä. Hätäkeskus kuitenkin noudattaa saamen kielilain tiedottamisvelvoitetta, ja antaa vaaratiedotteet saamen kielellä. Hätäkeskus on ilmaissut huolensa saamenkielisten tulkkien vaikeasta saavutettavuudesta. Tämä tilanne muodistaa huomattavan uhkan saamelaisväestön turvallisuudelle. Hätäkeskuksissa tulisi olla myös osaamista saamenkielisestä paikannimistöstä. Kertomuksen mukaan hätäkeskuslaitos on selvittänyt saamenkielisen tulkkauspalvelun saamista tulkkauspalveluita tarjoavista yrityksistä, mutta tällaista palvelua ei ole löytynyt. Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan tähän pitäisi löytää käytännönläheisempi ratkaisu ja sopia saamenkielisten freelancer-tulkkien kanssa suoraan etätulkkausmahdollisuudesta. Saamenkielisiä hätäkeskuspäivystäjien kouluttautumista pitäisi myös kannustaa.

Lapin pelastuslaitoksella ei myöskään saamenkielistä henkilöstöä. Keskusteluissa Lapin pelastuslaitoksen kanssa on noussut huoli pelastuslaitoksen määrärahojen riittävyydestä hoitaa saamenkielistä palvelua osana muita tehtäviään. Pelastuskeskuksen määrärahassa tulee olla varaus saamenkielisen palvelun tuottamiseen ja henkilöstön kouluttautumiseen.

Opetus ja varhaiskasvatus

Kertomuksessa todetaan, että varhaiskasvatus, kielipesät ja saamen kielten opetus ovat merkittäviä uhanalaisten saamen kielten ylläpitämiseksi ja elvyttämiseksi, mikä on noussut esille seurantajakson aikana. Saamelaiskäräjät huomauttaa, että näin on, mutta arviolta saamelaislapsista 6 % saamelaistenkotiseutualueen ulkopuolella on pääsy saamenkieliseen varhaiskasvatukseen. Saamen kielen opetusta saa saamelaisista lapsista arviolta 20 % kotiseutualueen ulkopuolella. Saamebarometrista ilmenee, että vaikka oikeus saamenkieliseen varhaiskasvatukseen periaatteessa on voimassa asuinpaikasta riippumatta, saamelaisalueen ulkopuolella se harvoin toteutuu. Saamelaiskäräjät on myös huolissaan saamelaisten kotiseutualueella tapahtuvan saamenkielisen varhaiskasvatuksen laadusta ja saamelaislasten oikeuteen omankieliseen varhaiskasvatukseen.

Saamelaisten kotiseutualueella kunnilla on ollut haasteita järjestää saamenkielistä varhaiskasvatusta äidinkielenään saamea puhuville lapsille yhdenvertaisesti varhaiskasvatuslain ja saamen kielilain mukaisesti. Enontekiön kunta on vuonna 2008 saanut syrjintälautakunnalta (2008-367/Pe-2) syrjintäkiellon ja uhkasakkoja, koska se ei ole järjestänyt äidinkielistä päivähoitoa tasa-arvoisesti saamenkielisille lapsille. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on myös aloittanut vuonna 2021 uuden selvityksen Enontekiön kunnan saamenkielisen varhaiskasvatuksen järjestämisestä. Saamelaiskäräjien tiedossa on tapauksia, joissa saamenkielisiä lapsia sijoitetaan osaksi

suomenkielistä ryhmää ja varhaiskasvatusyksikön henkilöstön saamen kielen taito ei ole vastannut sitä tasoa mitä varhaiskasvatuksessa vaaditaan.

Inarin- ja koltansaamen kielen osalta on ongelmana, että saamea äidinkielenään puhuvia lapsia sijoitetaan kielipesäryhmiin silloin kun saamea äidinkielenään puhuville lapsille ei ole kunnassa järjestetty omaa ryhmää. Saamelaiskäräjät on huomauttanut toiminnan järjestäjille, ettei hyväksy äidinkielisten lasten sijoittamista kielipesiin jatkuvana toimena ja heille tulee perustaa omat hoitoryhmät. Vahvan saamen kielen taidon omaavan lapsen sijoittaminen kielipesäryhmään tai suomenkieliseen ryhmään voi aiheuttaa äidinkieliselle lapselle kielenvaihdoksen, ei turvaa mahdollisuutta kehittyä omassa kielessään eikä Saamelaiskäräjien mukaan vastaa lapsen oikeutta saada varhaiskasvatusta omalla kielellään varhaiskasvatuslain mukaisesti. Toisaalta on myös tapauksia, jossa sijoitetaan kielipesätoimintaa tarvitsevia lapsia saamen kieltä äidinkielenään puhuvien lasten ryhmään. Käytäntö ei palvele saamenkielisten lasten etua ja toiminnan järjestäjien tulee tietoisesti erottaa nämä kaksi varhaiskasvatuksen muotoa ja tarjota kielipesätoimintaa kielenelvytystä tarvitseville perheille ja saamenkielistä varhaiskasvatusta saamea äidinkielenään puhuville lapsille.

Saamelaiskäräjät on huolissaan saamelaisten kotiseutualueen kuntien osaamisesta ja halukkuudesta kehittää laadukasta saamelaista varhaiskasvatusta. Saamenkielisen varhaiskasvatuksen järjestämisen haasteena vedotaan henkilöstöpulaa, mutta Saamelaiskäräjien huomioiden mukaan eivät kunnat edes käytä kaikkia mahdollisia käytettävissä olevia keinoja saamenkielisen henkilöstön rekrytoimiseksi. Saamelaiskäräjät huomauttaa, että kuntien olisi ennakoiden ryhdyttävä riittäviin toimenpiteisiin lakisääteisten palveluiden asianmukaiseksi järjestämiseksi saamenkieliselle väestölle.

Saamenkielisestä varhaiskasvatuksesta vastaava varhaiskasvatushenkilöstö tarvitsisi enemmän omaan kieleen ja kulttuuriin pohjautuvaa ohjausta, neuvontaa ja tukea. Kaikilla kuntien varhaiskasvatuksesta vastaavilla virkamiehillä ja päättäjillä ei ole riittävästi tietoa saamelaiskulttuurista, saamen kielten tilanteesta eikä saamelaisen varhaiskasvatuksen erityispiirteistä ja haasteista. Saamelaiskäräjät on esittänyt, että perustetaan saamenkielisen varhaiskasvatuksen pedagogisen ohjaajan ja saamenkielisen varhaiskasvatussihteerin virat ja niille osoitetaan tarvittava rahoitus. Henkilöstöresurssi parantaisi Saamelaiskäräjien mahdollisuutta tarjota toiminnan järjestäjille kielellistä ja pedagogista tukea sekä vahvistaa varhaiskasvatuksen saamelaiskulttuurin mukaisuutta. Esitetään myös, että Saamelaiskäräjille osoitetaan resursseja tukimateriaalin valmistamiseksi paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimista ja saamenkielisen varhaiskasvatuksen toteuttamista varten.

Saamenkielisen varhaiskasvatuksen kehittämiseksi saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella Saamelaiskäräjät haluaa painottaa OKM:n kehittämisryhmän raportin toimenpide-esityksiä, joiden tavoitteena olisi, että kaikkien saamenkielisten varhaiskasvatusta tarvitsevien lasten oikeus saamenkieliseen varhaiskasvatukseen toteutuu ja toiminta laajenee erityisesti saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Ratkaisuksi tähän esitetään taloudellisien tukimuotojen kehittämistä, kuten varhaiskasvatuslain 8 §:ssä tarkoitetun saamenkielisten lasten varhaiskasvatuksen järjestämiseksi osoitettavaa, Lapin aluehallintoviranomaisen Saamelaiskäräjille myönnettävää valtionavustusta korotetaan 240 000 eurosta 700 000 euroon ja sen rajaus kotiseutualueen kuntiin poistetaan. Rahoituksen ulottaminen myös kotiseutualueen ulkopuolelle parantaa siellä järjestettävän saamenkielisen varhaiskasvatuksen laatua, saatavuutta ja kulttuurinmukaisuutta. Samoin myös esitetään, että saamen kielipesien erityisrahoitusta jatketaan ja sen tasoa korotetaan asteittain 1,9 miljoonaan euroon, mikä loisi edellytykset uusien kielipesäyksiköiden perustamiselle ja toiminnan laajentamiselle erityisesti saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella.

Opetusta koskevista huomioihin Saamelaiskäräjät nostaisi keskeisen tavoitteen koskien saamen kielten ja saamenkielinen opetuksen tilanteen kohentamista saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Raportissa kuvaillaan, että saamen kielten opetuksen järjestäminen saamelaisten kotiseutualueen kuntien ulkopuolella on ollut 1990-luvun alkuvuosista lähtien pahentunut ongelmien vyyhti, joka on vaikeutunut sitä mukaa kun saamelaisväestön määrä kotiseutualueen kuntien ulkopuolella on kasvanut. Kotisutualueen ulkopuolella toimivilla opetuksen ja koulutuksen järjestäjillä ei ole velvoitetta, kannustavaa rahoitusta eikä useimmiten myöskään tietoa saamen kielten opetuksen mahdollisuuksista ja opetus jää useimmiten järjestämättä.

Kehittämisryhmä piti tavoitteena, että saamen kielen ja saamenkielinen opetus on turvattu kotiseutualueen kuntien ulkopuolella sekä lähiopetuksena että etäyhteyksiä hyödyntävänä opetuksena ja opetusta annetaan opetussuunnitelmien perusteiden mukaisesti koulupäivän aikana koko maassa. Näin saamelaisoppilaiden ja -opiskelijoiden kielelliset oikeudet toteutuvat opetuksessa mahdollisimman yhdenvertaisesti koko maassa. Toimenpiteenä tilanteen ratkaisuksi esitetään tarve selvittää perusopetuslain 12 § muuttamista lukiolain äidinkielen opetusta koskevan säännöksen kaltaiseksi, jonka mukaan ”Äidinkielenä opetetaan oppilaitoksen opetuskielen mukaisesti suomea tai ruotsia tai opiskelijan äidinkielen mukaisesti saamen kieltä.” Tämän lisäksi raportissa esitetään, että selvitetään, voidaanko saamen kielten opetus irrottaa täydentävää opetusta koskevista määräyksistä ja opetusta annetaan opetussuunnitelmien perusteiden mukaisesti koko maassa. Rahoituksen osalta esitetään, että opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain 45 §:n 1 mom. alueellinen rajaus poistetaan ja saamelaisopetuksen rahoitus ulotetaan samoin perustein yhdenvertaisesti koko maahan.

Opetushallitus varhaiskasvatuksen asiantuntijavirastona laatii ja päättää valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, joiden pohjalta laaditaan paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Saamelaiskäräjät on esittänyt, että saamenkielistä varhaiskasvatusta koskevat maininnat Opetushallituksen antamissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa uudistetaan. Opetushallitukselle esitetään erillisen, saamenkielistä varhaiskasvatusta käsittelevän luvun sisällyttämistä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja Kielipesä-kappaleen korjaamista vastaamaan kielipesä-käsitteen vakiintuneita merkityksiä ja toimintamuotoja Suomessa ja muualla maailmassa. Perusteissa tulisi kuvata kielipesätoiminnan kriteereitä ja tavoitteita.

Saamenkielisen varhaiskasvatuksen ja opettajanpulaan Saamelaiskäräjät esittää raportin mukaisia toimenpiteitä ja että, saamenkielisten aineenopettajien, erityisopettajien ja opinto-ohjaajien koulutusta kehitetään. Toimenpiteenä on erilaisten monimuoto- ja erillisrahoitteisten hankekoulutusten kehittäminen negatiivisen kierteen katkaisemiseksi ja saamenkielisen ammattihenkilöstön saatavuuden parantamiseksi.

Kertomuksessa käsitellään oppivelvollisuuden laajentamista koskevaa lakiuudistusta, minkä myötä oppivelvollisuus laajeni 1.8.2021 alkaen, ja toisen asteen opinnoista tuli maksuttomia. Uudistuksessa on pyritty turvaamaan saamelaisten oikeuksia mahdollistamalla oppivelvollisuuden suorittaminen Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta annetussa laissa (252/2010) tarkoitetussa saamen kielen ja kulttuurin vähintään lukukauden pituisessa koulutuksessa, jos oppivelvollinen on saamelainen. Saamelaiskäräjät huomauttaa, että se on tyytyväinen kirjaukseen, mutta on kritisoinut, että mahdollisuus majoituskorvauksiin rajattiin koskemaan kotiseutualueen nuoria, vaikka Saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella asuvan saamelaisnuoren mahdollisuus oman kielen ja kulttuurin opiskeluun osana oppivelvollisuuden suorittamista pitäisi mahdollistaa kaikissa tapauksissa. Oppivelvollisuusuudistuksessa saamen kielten kielipolku ja saamenkielinen koulutie tulisi monien kohdalla katkeamaan, koska saamenkielisiä koulutusvaihtoehtoja on vähän. Saamelaiskäräjät esittää,

että uudistuksen kokonaisuudessa vahvistettaisiin mahdollisuuksia saamenkielisten koulutusvaihtoehtojen lisäämiseksi ja tarkasteltaisiin toisen asteen koulutuksen järjestäjien velvollisuuksia saamenkielisten koulutusten järjestämiseen. Tällöin uudistus olisi linjassa Suomen ihmisoikeuspolitiikan ja maan hallituksen saamen kielten elvyttämistä koskevien linjausten kanssa. Tätä on kertomuksen mukaan eduskunta vaatinut, mutta Saamelaiskäräjien tiedossa ei ole, että minkälaista kehitystä tämän suhteen olisi tapahtunut.

Digitalisaatio

Saamelaiskäräjät on huolissaan, että Suomessa saamenkielisten palveluiden kehittäminen on jätetty digitalisaation ulkopuolelle. Kertomuksessa tulee esiin, että saamelaisilla on halukkuutta käyttää sähköisiä palveluita. Saamen kielilain korjauksien myötä vuonna 2020 perusteluissa yhä selvennettiin, että sähköisen asioinnin mahdollisuudet tulee turvata saamen kielellä saamen kielilain mukaisesti. Tämä lienee yksiselitteinen asia, mutta tosiasiallisesti sähköisiä palveluita ei ole kehitetty. Ainoastaan poliisilla on sähköinen asiointikanava passin hakemiseen. Valtiolliset viranomaiset ovat laiminlyöneet tätä velvoitettaan ja samaan lopputulokseen on apulaisoikeuskansleri tullut ratkaisussaan vuonna 2018, jossa se on selvittänyt Kelan saamenkielisten verkkopalveluiden puuttumista (Oikeuskanslerin ratkaisu, OKV/1161/1/2018, Kelan parannettava saamenkielisiä palvelujaan.). Apulaisoikeuskansleri totesi ratkaisussaan, että Kelalla on ollut saamen kielilain asettamisesta lähtien hyvin aikaa ratkaista asia. Saamelaiskäräjät huomauttaa, että sama koskee myös viranomaisia, ei yksinomaan Kelaa.

Viranomaisten haluttomuutta kehittää mahdollisuuksia saamenkielisen sähköiseen asiointiin tukee yleinen heikko panostus saamen kielen kieliteknologian kehittämiseen. Suomessa ei tehdä saamen kielten kieliteknologian kehittämistyötä ja työ nojautuu ainoastaan Norjan valtion rahoittamaan Tromssan yliopiston saamen kielten kieliteknologian yksikön kehittämistyöhön. Pohjoissaamen osalta voidaankin tukeutua Norjassa tehtävään kehittämistyöhön. Ei kuitenkaan ole oikein, että Norjan valtion tulisi vastata yksin myös ainoastaan Suomessa puhuttujen erittäin uhanalaisten inarin- ja koltansaamen kielen kieliteknologian kehittämisestä, kuten se on tähän asti tehnyt. Suomen valtion tulee panostaa ja osoittaa myös taloudellisia resursseja saamen kielten kieliteknologian kehittämiseen. Kieliteknologisilla ratkaisuilla kehitetään mm. saavutettavuutta tekstinlukuohjelmilla, kehitetään oikolukuohjelmia, konekäännösohjelmia ja myös helpotetaan saamen kielen merkitön sopivuutta eri teknisiin ratkaisuihin. Nämä toimet ovat aivan keskeisiä mm. saavutettavuuslainsäädännön toteuttamiselle. Nyt jättämättä tekemättömät päätökset johtavat yhä suuremman kuilun syntymiselle yleiselle digitalisaatiolle ja saamen kielten välille. Suomessa tulee tehdä myös kansallisia ratkaisuja mm. saamenkielisen digituen kehittämiseksi.

Kertomuksessa todetaan, että osana siirtymistä kohti yhä digitalisempaa yhteiskuntaa valtionhallinnon vastuulla on varmistaa, että julkisissa digipalveluissa huomioidaan eri kieliryhmien oikeudet ja palveluiden saavutettavuus ja toimivuus eri kielillä.

Yleisesti muut kertomuksista käsitellyt asiat

Perustuslakivaliokunta korosti edellisen kertomuksen yhteydessä suvaitsevaisuutta eri kieliryhmiä kohtaan ja kehotti hallituksen johtoa ottamaan asian esille. Kertomuksessa kuvaillaan, että Oikeusministeriö toteutti syksyllä 2020 viestintäkampanjan Oma kieli-Eget språk. Kampanjaa tehtiin pääosin kansalliskielillä, mutta myös saamen kielellä. Saamelaiskäräjät huomauttaa, että kampanja ei saavuttanut pohjoisessa kunnissa varsinkaan paljon väestöä, eikä usko sen vaikuttaneen kieli-ilmapiiriin saamenkielisten osalta merkittävästi. Saamelaiskäräjien esityksenä kieli-ilmapiirin

ja suvaitsevaisuuden lisäämiseksi saamelaisväestöä kohtaan on, että valtakunnallisiin opetussuunnitelman perusteisiin kirjattaisiin selkeät kirjaukset eri oppiainesisältöihin saamelaistiedon opettamisesta. Opettajankoulutuksessa pitäisi myös tehostaa tietoisuutta saamelaisuudesta ja siitä opettamisesta. Tämä on saamelaiskäräjien näkökulmasta tehokkain tapa lisätä suvaitsevaisuutta saamelaisia kohtaan. Opetushallitus ei kuitenkaan ole ollut valmis suoriin lisäkirjauksiin saamelaistiedon opettamisesta.

Sosiaali- ja terveydenalan uudistus voi olla mahdollisuus kehittää saamenkielisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Uudistuksen tavoitteeksi oli asetettu, että kielelliset oikeudet pidetään nykyisellä tasolla. Saamelaiskäräjät on kritisoinut lähtökohtaa, koska saamelaisten omankieliset sosiaali- ja terveyspalvelut eivät toteudu nykyiselläkään hyvin. Saamelaiskäräjät on huolissaan myös siitä kun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisetä koskeva päätöksenteko siirtyy kauemmas saamelaisten kotiseutualueesta ja saamelaisten suhteellinen osuus väestöstä pienenee, voi tämä johtaa kielellisten oikeuksien käytännön heikentymiseen. Tämä on pelkona mm. Utsjoen kunnan väestön saamenkielisten palveluiden osalta, koska Utsjoen kunta on Suomen ainoa saamelaisenemmistöinen kunta. Kertomuksen mukaan esimerkiksi Lapin hyvinvointialueen saamenkielisyyslisän tarkoituksena on tukea saamenkielisten palveluiden järjestämistä käytännössä ja vastata perustuslakivaliokunnan edellisen vaalikauden maakuntauudistuksesta esittämään huomioon saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden rahoituksesta. Saamelaiskäräjät huomauttaa, että jatkossa tulee olla mahdollista seurata sitä, että hyvinvointialue käyttää rahoituksen nimenomaan saamenkielisten palveluiden kehittämiseksi.

Korona-ajan tiedottaminen saamen kielellä oli osittain onnistunutta, mutta toisaalta myös erittäin puutteellista erityisesti koskien rajojenylityskäytänteitä. Rajavartiolaitos oli käännättänyt osittain tiedotteita liittyen rajasulkuihin pohjoissaamenkielellä, mutta yleinen kuva on, ettei nämä tiedot ole saavuttaneet saamelaisväestöä. Saamelaiskäräjien tietojen mukaan rajojen ylityspaikoilla ei ole rajatarkastuksien yhteydessä ollut mahdollisuutta hoitaa asiaa saamen kielellä suullisessa käsittelyssä. Saamelaisväestö on kokenut, että on vaikea saada ajantasaista tietoa rajan yli liikkumisesta edes suomen kielellä.

Puheenjohtaja hyväksyi lausunnon 17.3.2022

Tuomas Aslak Juuso
puheenjohtaja,
Saamelaiskäräjät

Anne Kirste Aikio
kieliturvasihteeri,
Saamelaiskäräjät